UN MANUSCRIS INEDIT AL ACADEMICIANULUI SIMION FLOREA MARIAN DESPRE CÂTEVA VECHI MONUMENTE DIN SUCEAVA

AURA BRĂDĂŢAN, ION MAREŞ

Ein unveröffentlichtes Manuskript des Akademikers Simion Florea Marian über einige alte Denkmäler aus Suczawa

(*Zusammenfassung*)*

Die Manuskriptenreihe der *Simion Florea Marian*-Sammlung aus Suczawa enthält eine grosse Anzahl von Originaldokumenten (Blättern, Heften, Taschenbüchern, Zetteln) in verschiedenen Ausarbeitungsphasen, mit Anmerkungen oder kurze Notizen Simion Florea Marians.

Es befinden sich hier auch mehrere Hefte mit historischen Daten, von denen wir zwecks der Veröffentlichung einen wichtigen, noch unbekannten Text gewählt haben, der geschrieben, datiert und unterschrieben wurde, als der Verfasser 21 Jahre alt war. Die Bedeutung der historischen Manuskripte Simion Florea Marians ist unbestreitbar. Im Laufe seines Lebens hat er eine gründliche Tätigkeit im Bereich der Geschichte ausgeübt, mit der er schon lange vor seiner Wahl als Mitglied der Rumänischen Akademie angefangen hat.

Die historischen Manuskripte aus dieser Sammlung beweisen, dass Marian sich mit dem Studium der Geschichte der Bukowina sehr früh, als er Gymnasiast war, befasste. Obwohl sehr jung, war die Ernsthaftigkeit beeindrückend, mit der er sehr wertvolle Informationen über die Stadt Suczawa systematisch und oft kritisch ordnete, ausarbeitete, korrigierte und abschrieb.

Simion Florea Marians Beschreibungen sind wertvolle Beweise über die Lage der Stadt Suczawa Mitte des 19. Jahrhunderts, umso mehr als viele von den damaligen Gebäuden nicht mehr existieren, weil sie in der kommunistischen Periode niedergerissen wurden.

* Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXIV**, *2* (49), p. – , Rădăuţi – Bucureşti, 2017

BDD-A32791 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:21 UTC)

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Bukowina, Simion Florea Marian, memorialistischer Dokumentenbestand, Manuskripte, historische Denkmäler aus Suczawa, Mitte des 19. Jahrhunderts.

În colecţia de manuscrise[1] de la Fondul Memorial-Documentar „Simion Florea Marian" din Suceava se află mai multe caiete cu date istorice, dintre care am selectat pentru tipar un important text[2] inedit, scris, datat şi semnat de autor, la vârsta de 21 de ani. Importanţa manuscriselor istorice rămase de la Simion Florea Marian este de netăgăduit, acesta desfăşurând de-a lungul vieţii o activitate temeinică în acest domeniu, începută cu mult înainte de a fi ales membru activ al Academiei Române (nu la Secţiunea de Folclor, după cum mulţi cred încă şi astăzi, ci la Secţiunea Istorică).

Manuscrisele istorice din colecţie dovedesc faptul că Marian s-a preocupat mult de studierea istoriei Bucovinei începând din perioada gimnaziului, impresionantă fiind seriozitatea cu care, deşi foarte tânăr, ordona, redacta, corecta şi transcria – cu acurateţe, dar şi cu puternice accente critice – informaţii deosebit de preţioase referitoare la oraşul Suceava: „Suceava, odinioară fosta capitală a întregii Moldavie, număra cu fală la 100 de biserici gr. or., acuma însă, cu părere de rău, numără numai vreo câteva, şi dintr-acele sunt unele parte cu totul ruinate, altele parte în starea cea mai tristă. Mai poşidea [poseda, n. n. – A. B., I. M.] Suceava încă două cetăţi măreţe: una spre răsărit de oraş, iară alta spre apus, carile sunt acuma ruine. Călătorii şi vizitatorii stau uimiţi şi privesc rămăşiţile ruinilor atât a[le] besericilor, cât şi a[le] cetăţilor, recugetând ş-întrebând: cum au fost şi cum de sunt aşa? Măreţe au fost acestea, însă trist este când singuri urmaşii strămbunilor îşi bat joc şi răsipesc ceea ce strămbunii cu muncă şi cu sudoare le-a-ntimeiat, şi cu sânge s-au luptat de a le apăra de năvălirea străinilor. Strămbunii noştri, precum ne-ncredinţam noi din istorie, nu ni le-au lăsat nouă astfeli, precum sunt acuma, neci [h]oardele barbare nu le-au dărâmat, ci cauza dărâmării a fost însuşi cetăţenii"[3].

Descrierile făcute de Simion Florea Marian sunt mărturii valoroase referitoare la starea oraşului Suceava pe la mijlocul secolului al XIX-lea, cu atât mai mult cu cât astăzi multe dintre clădirile de atunci nu mai există, fiind dărâmate în perioada comunistă. Autorul manuscrisului nu numai că a consemnat toate detaliile ca un veritabil reporter, dar a şi analizat critic situaţia: „Tradiciunea vorbală ne spune cum că cetatea spre răsărit a avut şepte turnuri; şi aceasta a fost de

[1] Colecţia cuprinde un număr mare de documente originale (file, caiete, carnete, fişe), cu texte aflate în diverse stadii de redactare, mai mult sau mai puţin finisate ori doar cu însemnări sau scurte note ale lui Simion Florea Marian.

[2] *Suceava la 17/29 noemvrie 1868*, manuscris inedit, nr. inv. 752, în „Arhiva Bucovinei", vol. I, fascicula 8, compus din 3 file mari (6 p.), datat de autor 1869, olograf, cerneală neagră.

[3] Ms citat, fila 1, Colecţia de manuscrise, Fondul memorial-documentar *Simion Florea Marian* din Suceava.

BDD-A32791 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:21 UTC)

bună samă după strămutarea reşedinţei la Iaşi; căci astfeli n-ar fi fost nime în stare dintre vechii orăşeni a nara cum au aflat-o moşii lor, şi acuma se mai observă pe păreţii altariului capelei nesce sfinţi zugrăviţi, lângă carii se află şi unele litere. Primind cetăţenii acest scump şi nepreţuiver [nepreţuit, n. n. – A. B., I. M.] odor, l-au tratat cu nebăgare de samă, iară străinii, sciind a atrage din el foloase, l-a[u] luat din mâna lor prin înşelăciune şi furtuşag, făcându-şi din el comodităţi şi acareturi pompoase, precum: Casa comunală. Ba chiar au devenit monumentele cele sfinte obiect de bajocură, făcând din ele făgădeie crâşme, precum este Otelul de Bucovina, unde fu mai întâi numai un bordei, Otelul Langer, murii în jurul Poştii[4]; scobiturile colacii de la gura pivniţii cetăţii se află acuma la pivniţa Hruba lui Graft, furate pe timpul când căutau amploiaţii de la comună ca să afle bani; prin căutare, răsipiră ei foarte mult şi din murii cetăţii şi, cu frânturile cele mai mărunte, s-a prunduit stradele oraşului, nu de-un veac, ci de doi ani. Ba, nu numai aceasta, ci chiar şi astăzi vedem şireaguri de trăsuri suindu-se pe vârvul acestor ruine, dărmându-le şi mai tare de cum sunt, luând pietrile cele mari şi ducându-le spre zidirea unui pod în drumul ce duce din oraş spre satul Bosanci, iară fărmăturile spre prunduirea acestui drum”[5].

În continuare, prezentăm *in extenso* manuscrisul inedit al lui Simion Florea Marian, transcris cu păstrarea particularităţilor lingvistice specifice epocii sale. Notele şi comentariile de la subsol ne aparţin.

Suceava la 17/29 noemvrie 1868

Suceava, odinioară fosta capitală a întregii Moldavie, număra cu fală la 100 de biserici gr. or.[6], acuma însă cu părere de rău numără numai vreo câteva[7], şi dintr-acele sunt unele parte cu totul ruinate, altele parte în starea cea mai tristă.

[4] Murii = zidurile.

[5] Ms. citat, p. 2.

[6] Domnul Moldovei Dimitrie Cantemir (1710–1711) menţiona că la Suceava „se numărau aici 40 de biserici de piatră, mai multe de lemn, 16 mii de case particulare care însă toate s-au năruit, după plecarea de acolo a scaunului domnesc” (Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, tradusă de Gheorghe Adamescu, Bucureşti, Editura „Cartea Românească”, 1942, p. 51). Noi am reuşit să inventariem 31 de lăcaşuri de cult din perioada medievală a oraşului Suceava (Ion Mareş, *Biserica „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul”*, Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer”, 2014, p. 22–24).

[7] În Suceava mai sunt şapte vechi biserici ortodoxe: Sfântul Gheorghe (Mirăuţi) (vezi Ion Mareş, *Biserica „Sfântul Gheorghe”* (*Mirăuţi*) *din Suceava – prima catedrală mitropolitană a Moldovei*, Editura Universităţii din Suceava, 2009), Adormirea Maicii Domnului din Iţcanii Vechi, Sfântul Gheorghe (Mănăstirea „Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava”), Sfântul Dumitru, Sfântul Nicolae (vezi, Ion Mareş, *Biserica „Sfântul Nicolae” din Suceava*, Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer”, 2011), Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul (Coconilor) (vezi, Ion Mareş, *Biserica „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul”*, Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer”, 2014) şi Învierea Domnului.

BDD-A32791 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:21 UTC)

Mai poşidea [poseda, n. n. – A. B., I. M.] Suceava încă două cetăţi măreţe: una spre răsărit de oraş, iară alta spre apus, carile sunt acuma ruine[8].

Călătorii şi vizitatorii stau uimiţi şi privesc rămăşiţile ruinilor atât a[le] besericilor, cât şi a[le] cetăţilor, recugetând ş-întrebând: cum au fost şi cum de sunt aşa? Măreţe au fost acestea, însă trist este când singuri urmaşii strămbunilor îşi bat joc şi răsipesc ceea ce strămbunii, cu muncă şi cu sudoare, le-a-ntimeiat şi cu sânge s-au luptat de a le apăra de năvălirea străinilor.

Strămbunii noştri, precum ne-ncredinţam noi din istorie, nu ni le-au lăsat nouă astfeli, precum sunt acuma, neci [h]oardele barbare nu le-au dărmat, ci cauza dărâmării a fost însuşi cetăţenii.

Tradiciunea vorbală ne spune cum că cetatea spre răsărit a avut şepte turnuri; şi aceasta a fost de bună samă după strămutarea reşedinţei la Iaşi; căci astfeli n-ar fi fost nime în stare dintre vechii orăşeni a nara cum au aflat-o moşii lor, şi acuma se mai observă pe păreţii altariului capelei nesce sfinţi zugrăviţi, lângă carii se află şi unele litere[9].

Primind cetăţenii acest scump şi nepreţuiver odor, l-au tratat cu nebăgare de samă, iară străinii, sciind a atrage din el foloase, l-a[u] luat din mâna lor prin înşelăciune şi furtuşag, făcându-şi din el comodităţi şi acareturi pompoase, precum Casa comunală.

Ba chiar au devenit monumentele cele sfinte obiect de bajocură, făcând din ele făgădeie (crâşme), precum este Otelul de Bucovina[10], unde fu mai întâi numai un bordei, Otelul Langer[11], murii în jurul Poştii [12]; scobiturile (colacii) de la gura pivniţii cetăţii se află acuma la pivniţa Hruba lui Graft, furate pe timpul când căutau amploiaţii de la comună ca să afle bani; prin căutare, răsipiră ei foarte mult şi din murii cetăţii şi cu frânturile cele mai mărunte s-a prunduit stradele oraşului,

[8] Cetatea de Scaun şi Cetatea Şcheia, fortăreţe ridicate de domnul Petru I (1375–1392).

[9] Paraclisul Cetăţii de Scaun a fost restaurat recent, în anii 2014–2015. Cu acest prilej, au fost observate câteva fragmente de frescă reprezentând câţiva sfinţi, pictaţi în zona ferestrei altarului. Dar, din neglijenţă sau chiar din rea-voinţă, fresca nu a fost consolidată şi restaurată aşa cum s-ar fi cuvenit, în prezent nemaifiind vizibilă. Potrivit istoricului Ştefan S. Gorovei, hramul paraclisului Cetăţii de Scaun a fost Înălţarea Domnului (Ispasul) şi aici a fost un clopot din vremea domnului Ştefan cel Mare; inscripţia de pe clopot a fost copiată în secolul al XIX-lea, documentul păstrându-se la Arhivele Statului din Iaşi (cf. Ştefan S. Gorovei, *Prefacere sau contrafacere? Despre autenticitatea unui izvor istoric*, comunicare la Sesiunea „Artă şi civilizaţie medievală”, Muzeul Bucovinei, Suceava, 2015). Clopotul a ajuns, după părăsirea Cetăţii de Scaun, la Mănăstirea „Sfântul Ioan cel Nou” din Suceava. În prezent, clopotele de la această mănăstire au fost coborâte din clopotniţa aflată în restaurare şi aşezate în curte, lângă paraclisul mitropolitului Anastasie Crimca (Crimcovici). Clopotele păstrează inscripţii din secolele XIX şi XX. Nu se mai păstrează însă clopotul de la Paraclisul „Înălţarea Domnului” de la Cetatea de Scaun, ceea ce duce la presupunerea că a fost topit în secolul al XIX-lea, pentru a fi turnat altul.

[10] Demolat, împreună cu alte clădiri, în perioada comunistă.

[11] *Supranota*.

[12] Adică zidurile din jurul Poştei Vechi, austriece, clădire care se păstrează şi astăzi.

BDD-A32791 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:21 UTC)

nu de-un veac, ci de doi ani. Ba, nu numai aceasta, ci chiar şi astăzi vedem şireaguri de trăsuri suindu-se pe vârvul acestor ruine, dărmându-le şi mai tare de cum sunt, luând pietrile cele mari şi ducându-le spre zidirea unui pod în drumul ce duce din oraş[13] spre satul Bosanci, iară fărmăturile spre prunduirea acestui drum.

Şi oare ce e cauza acestei răsâpe? poate că n-ar avea petrii şi prund de unde aduce spre prunduirea acestui drum? nu! căci râul Suceava nu este departe, ci cauza este a amploiaţilor străini locali, cărora puţin le pasă de orice odoare şi monuminte rumâne şi, al doile[a], e cauza cetăţenilor în[şi]şi, pentru că aceştia îs neutrali la toate, nebăgători de samă, neîngrijitori de odoarele străbunilor lor încredinţate ca la nesce rumâni, strănepoţii întimiitorilor acestora.

Iară despre cetatea cea despre apus neci nu e de vorbit, căci numai de abia i se văd urmele aşa, că mulţi din cetăţeni neci nu ştiu unde este locul ei[14].

Ce se atinge de beserici, am amintit mai sus că numărul lor a fost la 100; unele din acestea deveniră parte prada armenilor, împreună cu moşiile lor, în a căror mâni se află şi astăzi, precum: Beserica de la Zamca[15]; despre aceasta ne dă dovadă zugrăviturile din altariul schitişorului spre apus de beserică, cu o înscripciune: ИС: Хр: [Is. Hr.] şi altele tot rumânesce, cu zugrăvirea chipului Maicii Domnului etc.

Rămăşiţele catapitesmei, ce se află şi acuma în clopotniţa acestei beserici, asvârlite şi-acoperite cu paingeni şi cu tot feliul de necurăţenii, Turnul roşu împreună cu beserica[16] de lângă dânsul, în marginea oraşului spre apus, altă beserică mai în mijlocul oraşului[17] etc., parte deveniră ele prada veneticilor, precum Beserica de acu greacă-unită, carea e edificată de Elena, Doamna lui Petru

[13] Pod construit în timpul stăpânirii austriece peste pârâul Cacaina, aflat pe drumul de la ieşirea din Suceava spre Bosanci, în apropiere de Uzina Electrică.

[14] Cetatea de apus (Şcheia) se află la circa 2,5 km nord-vest de Suceava şi la circa 800 m nord de Mănăstirea Zamca, pe marginea Dealului Şeptilici. A fost construită de domnul Petru I (1375–1391) şi dezafectată în timpul domnului Alexandru cel Bun (1400–1432) (vezi Gh. Diaconu şi N. Constantinescu, *Cetatea Şcheia. Monografie arheologică*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1960). În prezent, se mai păstrează câteva ruine de la un turn. Propunerea noastră făcută autorităţilor pentru restaurarea şi punerea în valoare a acestui monument istoric a rămas fără nici un rezultat, din păcate.

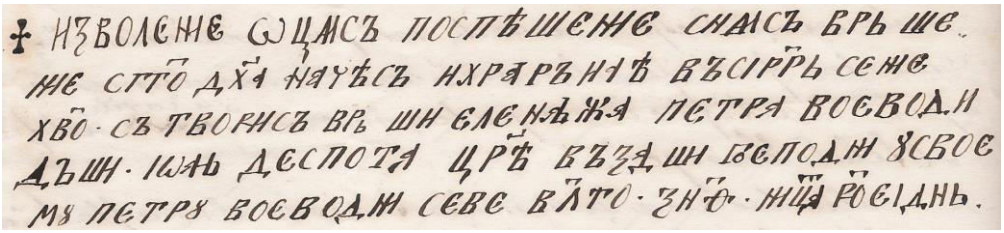
[15] Mănăstirea Zamca, cu Biserica „Sfântul Auxentie”, fostă mănăstire de călugări, fostă reşedinţă a episcopului armean, ridicată înainte de anul 1551 de către Agopşa (vezi Grigore Foit, *Monumente de cultură armeană medievală ale Sucevei*, în „«Suceava». Anuarul Muzeului judeţean”, XI–XII, 1984–1985, p. 69 şi urm.).

[16] Biserica „Sfântul Simion” şi „Turnul Roşu” au fost construite de armeanul Donig în anul 1513 (vezi Grigore Foit, *op. cit.*).

[17] Biserica „Sfânta Cruce” a fost construită în anul 1521 de Cristea Hanco (vezi Grigore Foit, *op. cit.*) şi Paraclisul „Sfântul Ioan Botezătorul”, lipit de Biserica „Sfânta Cruce”, care a fost ridicat din pietrele de la fosta Biserică armeană „Sfânta Treime”, prăbuşită la sfârşitul secolului al XVIII-lea (vezi Ion Mareş, *The Holy Trinity Armenian church disppeared from Suceava*, în „«Suceava». Anuarul Muzeului Bucovinei”, XXXVIII, Editura Universităţii din Suceava, 2011, p. 67–76).

BDD-A32791 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:21 UTC)

Rareş, având hramul Învierii[18], şi despre carea ne-încredinţăm c-a fost greco-răsăriteană de pe înscripciunea [de] deasupra uşei dinafară, carea sună:

pe rumânesce:„Cu bunăvoirea Tatălui, ajutoriul Fiului şi cu plinirea Sf. Duh, s-a început beserica aceasta în numele învierii lui Crest. A făcut şi a sevârşit Elena, Doamna lui Petru-Voevod, fiica împăratului Ion Despotul, pentru sufletul Domnului său, Petru-Voevod, şi pentru sine. În anul 7059 [1541], luna iuliu 15 zile” .

Mai an, făcându-se reparaţii la această beserică, văruindu-se şi drăniţindu-se, voiră ctitorii şi alţi inşi de religiunea greco-unită a asvârli această înscripciune [de] deasupra uşei besericei şi să o-nlocuiască cu tencuială, ca să nu mai scie rumânii că aceasta este munca străbunilor lor, ci, după câteva zeci de ani, să zică că este făcută de ruşi, însă Domnul nu-i iertă a face aşa ceva, căci părintele gr. unit. [al] acestei beserici, Cludniţchi, ce muri în acest an, îi opri de la această faptă, şi înscripciunea rămase nevătămată.

Sunt orăşeni şi acuma carii trăiesc şi spun că s-a aflat în grădina lui Falachi Sîrgi[19] ruinele unei beserici, carile cu porunca poliţiei fură transportate şi întrebuinţate spre edificarea unei cazarme, unde se află acu Beserica Romano-Catolică, dară acea cazarmă nu s-a săvârşit, ci, ruinându-se, nu se sci spre ce scop să se fi întrebuinţat tot materialul acesta, au spre edificarea Besericei Rom[ano]-Catol[ice], ori spre edificarea altor edifice.

[18] Biserica „Învierea Domnului” a fost o vreme lăcaş de cult pentru comunitatea ruteană, apoi pentru garnizoana militară a oraşului Suceava şi, ulterior, prin stăruinţa mitropolitului Visarion Puiu şi a istoricului N. Iorga, a revenit la starea iniţială, fiind restaurată şi redevenind biserică ortodoxă de parohie (vezi Dumitru Irimia, *Monografia Bisericii „Învierea Domnului” din Suceava*, Bucureşti, Editura Ilex, 2008).

[19] Falachi Sîrgi (menţionat Sîrgy Talaky) deţinea în oraşul Suceava mai multe proprietăţi (nr. 299, 310, 316, 319, 337, 357, 495, 781), după cum reiese din registrul manuscris, în limba germană, scris cu litere gotice, întocmit în 1833 de administraţia austriacă a oraşului Suceava, intitulat: *Grentzbeshreibung der Stadt Suczawa (Konigs Stadt)*, partea a II-a: *Grundparzellen Protokoll der Gemeinde Sutschawa / Protocolul parcelelor de bază ale oraşului Suceava (oraş regal*) (nr. inv. 2 327, p. 166, poziţia 568, Muzeul Bucovinei, Fondul *Documente istorice*).

BDD-A32791 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:21 UTC)

În grădina lui Mitulski[20] încă s-a aflat o beserică părăsită, a cărei repărătură s-ar fi putut prea lesne face, spre serviţul sf. rugăciuni d[umne]zeesci, însă baronul Nicolai Capri, arman, dete poruncă să o răsipească, edificând alte acareturi, dară cum de-a devinit acest baron nestorican[21] la aceasta, să răsâpească edificiile sacre ale rumânilor, făcându-şi sie[şi] acomodităţi, prin a cui încuviinţare, nu mă pot pricepe.

Tot şireaguri de trăsuri ale acestui baron, după cum istorisesc orăşenii, se suiau pe culmele cetăţii despre răsărit, răsâpind ruinele ei şi aducând pietrile cele mai mari, mulţime de petrii artificios săpate, în oraş, cu carile edifică Otelul Langer.

Altă beserică şi-un ţinterim s-a aflat în grădina lui Bilinschi[22], unde şi acuma se află nesce petrii de monumente, cu înscripciuni, carile stau aruncate şi nebăgate de nimene în samă.

O beserică s-a aflat în grădina dlui Antonovici[23], cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”[24], despre carea mulţi istorisesc şi din a cărei ţinterim şi acuma se află o piatră de mormânt, cu înscripciune latină, supt talpa şurei sale.

Astfel de beserici s-au aflat în mai multe locuri, după cum ne-am încredinţat, căci, săpându-să pivniţe prin oraş, se află oase de oameni, un adevăr cum că lângă fiecarea beserică au fost şi ţinterime, şi aceasta conchidem de acolo, căci despre câte beserici am amintit până acuma, lângă toate observăm ţinterime.

Durere însă că nu le mai aflăm urma, ce se va fi făcut din ele nu scim, numai aceasta ne pătrunde la inimă că vedem o mulţime de petrii de morminte, cu inscripciuni în limba veche slavoană, întrebuinţate ca trepte la casa deregătoriei districtuale, la comună, şi cine mai scie pe unde sunt vârâte, pe la boierii nestoricani etc. etc. etc.

Cetăţenii rumâni nu se înteresază de aceste monuminte preţiose, amploiaţilor venetici puţin le pasă că se calcă şi se rod de repeţite călcări ale poporului!

Fosta Catedrală veche a domnitorilor Sucevii, acuma numită „Mirăuţi”, se află în starea cea mai miseră şi-njositoare, atât în[ă]untru, cât şi pe dinafară[25].

---

[20] În registrul citat, este menţionat, la casa cu nr. 202, un proprietar numit Mikulsky, care deţinea şi proprietatea cu nr. 213 (cf. nr. inv. 2 327, p. 149, poziţia 202; nr. inv. 2 327, conf. Muzeul Bucovinei, Fondul *Documente istorice*).

[21] Cu referire la titlurile nobiliare ale unor armeni, cumpărate, nu moştenite.

[22] Nu am găsit date despre acest locuitor al Sucevei (n. n.).

[23] Antonovici (scris Antonovitz Dumitraş) deţinea proprietăţile cu nr. 699, 573, 574 (cf. nr. inv. 2 327, *loc. cit.*, p. 117, poziţia 25).

[24] Biserica a fost dărâmată de chirurgul districtual Tiberius Gutter în anul 1792, cu piatra rezultată ridicându-şi casa şi dependinţele din Suceava. Absida altarului acestei biserici a fost descoperită în anul 1992 (la 300 de ani) de către arheologul Ion Mareş, într-una din camerele de la parterul actualului Muzeu de Ştiinţele Naturii din Suceava, clădire aflată atunci în renovare (vezi Ion Mareş, *Biserica „Adormirea Maicii Domnului” (Adormirea Precistei sau Uspenia) – un locaş de cult dispărut din oraşul Suceava*, în „«Suceava». Anuarul Complexului Muzeal Bucovina”, XXXIV–XXXVI, Editura Universităţii din Suceava, 2007–2009, p. 213–224).

BDD-A32791 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:21 UTC)

Această catedrală, edificată de…[26] într-o formă bizantinică şi măreaţă, fu odinioară cumpărată de-un boier, spre a-şi întrebuinţa materialul dintr-însa, spre transportarea şi formarea altor acareturi, însă, neputând fărma zidul ei, cât e de tare, a dăruit-o strâns parohienilor Sfântului Dimitrie[27], însă aceştia au lăsat-o descoperită şi deschisă până la anul 1854, în carele timp fu cea mai mare necurăţenie într-însa, aşa încât unii o asemănau cu un grajdi.

La anul 1854, a acoperit-o Fondul Militar, ca magazin spre păstrarea fruptelor, care, după depărtarea acestora, a dat-o parohienii „Sf. Dumitrie" jidovilor în posesie, carii făcură din ea un magazin spre păstrarea fruptelor sale. Ba într-o vreme, cutezară aceştia a vârî şi buţi de naftă în ea şi alte obiecte de asemenea, carile le-au scos pârgarii cu puterea.

Această Catedrală se află şi acuma întreagă, zidul ei este în starea cea mai bună şi foarte tare, încât poate esista şi de-acuma mii de ani, numai îi lipsesce o repărătură foarte neînsemnată, cum am zice: un acoperământ mai potrivit unui locaş, ca acesta, a[l] lui Dumnezeu; îmbrăcămintea din nuntru şi clopote, după carea reparaţie ar fi unica beserică în feliul său în Bucovina, căci, după cum a zis Hlafka, această Catedrală are miniatura Sf. Sofii din Constantinopole, numai puţin mai mică decât aceea.

Neinteresându-se nimene de ea, precum nu s-a înteresat şi până acuma, s-a preface curând şi-aceasta, precum cele mai sus amintite, şi-altele, devenind prada străinilor. Atunci ar fi foarte păcat şi compătimitori când românii înşişi nu s-ar înteresa de odoarele străbunilor, carii cu cea mai mare ardoare şi dragoste căutau din puteri a lăsa urmaşilor suveniri ca acestea.

Iată străinii ce fac! ei sapă jur împrejurul acestui sânt locaş lut pentru cărămizi şi pentru oale, aşa încât, dintr-o parte, ajunse o râpă, până lângă un corn de-al Catedralei, alţii îndrăsnesc de a rumpe din cornurile ei pietrii cu gips spre şmălţuirea oalelor. În jurul ei se află necurăţenia cea mai mare.

Astfeli de necurăţenii nu se află numai aci, la acest locaş, că-i părăsit, ci chiar şi la acele locaşuri sacre, unde se ţine şi astăzi sânta liturghie, precum la „Sântul Dimitrie"[28] şi la „Sântul Nicolai"[29], că puii cei de năpârcă şi fără de lege ai jidovilor, chiar şi în timp de liturghie, ciocnesc cu nucile la tioc, cu bumbii în păreţi, asvârl cu pietrii peste şi pe acoperemântul acestor sânte beserici, ţâpă,

[25] Referitor la acest monument istoric, vezi Ion Mareş, *Biserica Sfântul Gheorghe (Mirăuţi), prima catedrală mitropolitană a Moldovei*, Suceava, Editura Universităţii din Suceava, 2009.

[26] În text, autorul a lăsat spaţiu liber, nefiind sigur pe informaţie, tot aşa cum, după aproape un secol şi jumătate, nici cercetătorii de astăzi n-au aflat cine „a edificat" acest monument.

[27] Biserica „Sfântul Dumitru" din Suceava.

[28] Referitor la acest monument istoric, vezi Vasile M. Demciuc, Justinian-Remus A. Cojocar, *Biserica „Sfântul Dumitru", Suceava, un monument de artă creştină moldavă*, Suceava, Editura Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor, 2009.

[29] Referitor la acest monument istoric, vezi Ion Mareş, *Biserica „Sfântul Nicolae" din Suceava*, Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer", 2011.

BDD-A32791 © 2017 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:21 UTC)

aleargă etc. etc. Amploiaţii străini şi poliţia nu se îngrijesc de aceasta, ca să facă ordine pe lângă aceste beserici măcar în timp de liturghie. Nu! căci cei de la poliţie sunt chiorâţi de jidani, ei caută numai ca să se umple de avuţie de la bieţii români, dară, ca să le facă ceva dreptate acestor din urmă, nice nu e vorbă.

Astfeli de ordine domnesce în Suceava, astfeli se înteresază amploiaţii, astfeli se înteresază şi orăşenii. Amploaiaţilor puţin le pasă, căci ei astăzi se află aici, însă mâne poimâne se află în alt loc. Ei caută numai spre a-şi ajunge scopul şi a se umplea de materialism, în fine, critică şi nu le place ţara, făcându-şi obraz, iară orăşenii se pedepsesc însuşi, căci vedem că nu numai că sunt lipsiţi de odoarele strămbunilor, ci chiar şi de căsuţile părinţilor, fiind depărtaţi din oraş pe de laturi, aflându-se numai pe nesce râpi, aşa zis, în bordeuţe. Jidovii însă şi-au făcut curţi în mijlocul oraşului, crâşme, în carile, ceste de pe urmă, jupesc pe mulţi până la piele. Orăşenii nu au putut recugeta mai nainte, că dacă or încuviinţa străinilor edificarea acestor oteluri şi crâşme din pietrile besericilor sf[inte] şi din ruinele cetăţii, vor servi lor spre stricăciune, iară nu spre folos. Nu! aceasta ei n-au cugetat-o, pentru că românul cugetă totdeuna pe urmă!

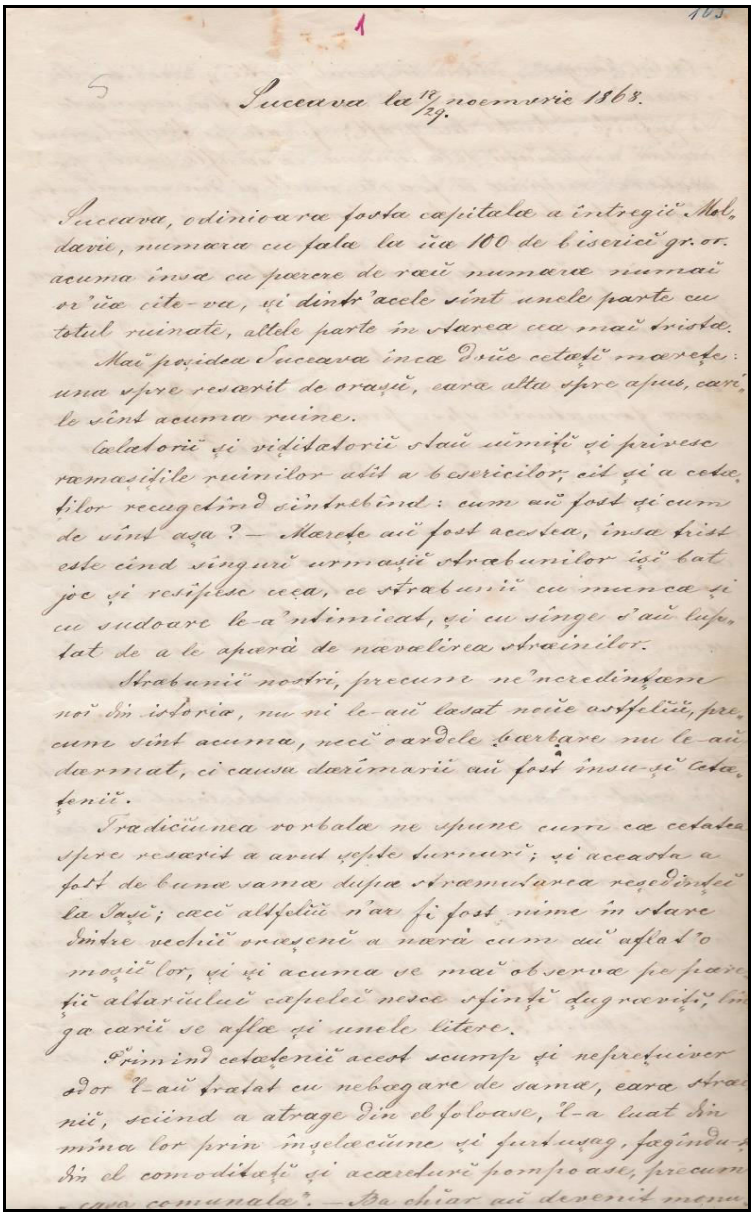
Simeon Fl. Mariean, stud. VII. cl. [1]869.

BDD-A32791 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:21 UTC)

Simion Florea Marian în anul 1868

BDD-A32791 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:21 UTC)

Sucsava la 19/29 noemvrie 1868.

Sucsava, odiniora fosta capitale a întregiĭ Moldavie, număra cu fala la ĭa 100 de biserice gr. or. acuma însa cu pĭerere de rae numără numaĭ o'uă cîte-va, și dintr'acele sînt unele parte cu totul ruinate, altele parte în starea cea maĭ tristă.

Maĭ posidea Sucsava încă doue cetățĭ mărețe: una spre resărit de orașŭ, cara alta spre apus, carĭ le sînt acuma ruine.

Calătoriĭ și vidĭtatoriĭ staŭ uĭmițĭ și privesc ramășițele ruinilor astĭ a beserecilor, cît și a cetăților recugetînd întrebînd: cum aŭ fost și cum de sînt așa? — Mărețe aŭ fost acestea, însa trist este cînd singurĭ urmașiĭ strabunilor își bat joc și resipesc ceea, ce strabunii cu munca și cu sudoare le-a'ntemeiat, și cu sînge s'aŭ luptat de a le apără de navalirea străinilor.

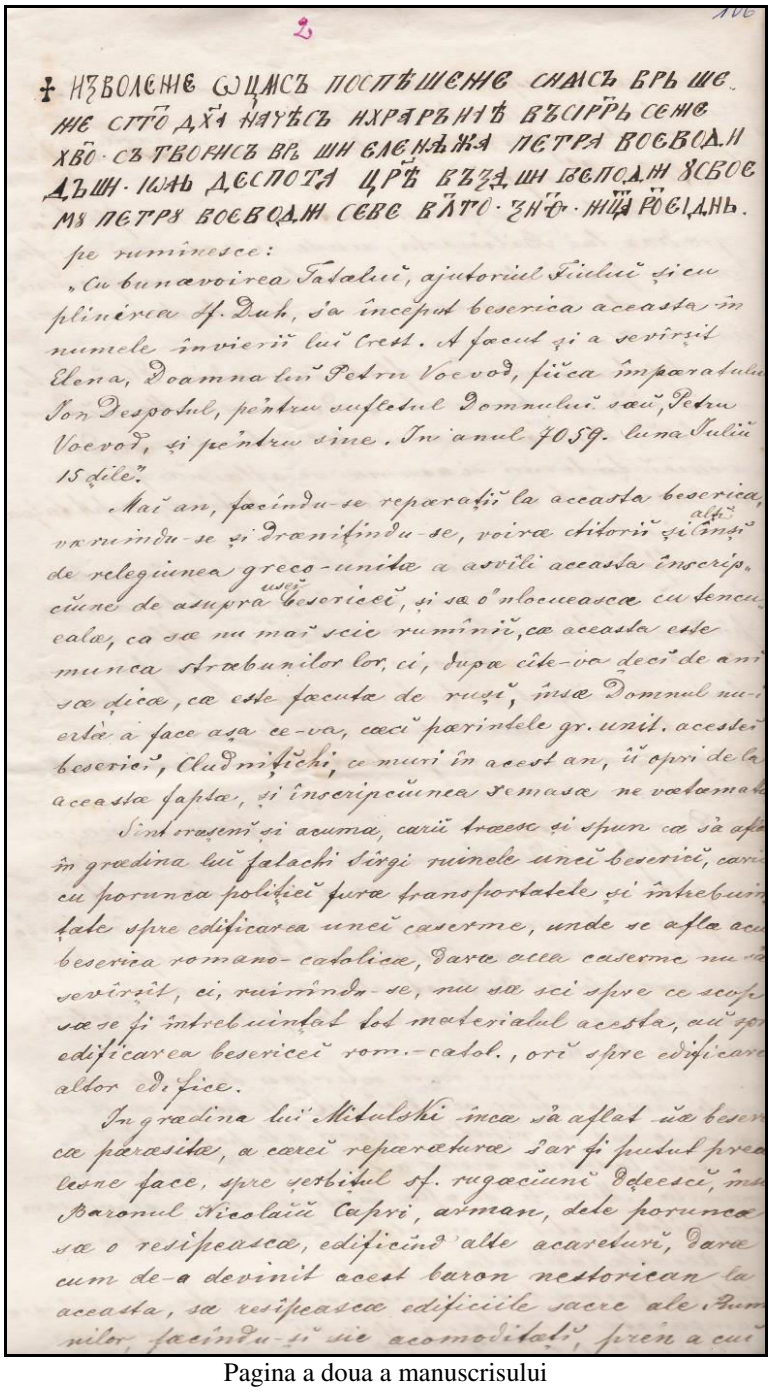
Strabuniĭ nostri, precum ne'ncredințăm noĭ în istoria, nu ni le-aŭ lăsat neue astfelĭŭ, precum sînt acuma, neci o arde barbare nu le-aŭ darmat, ci causa darîmariĭ aŭ fost însu-și cetățenii.

Tradiciunea vorbala ne spune cum ca cetatea spre resarit a avut șepte turnuri; și aceasta a fost de buna sama dupa strămutarea resedinței la Iași; caci altfelĭŭ n'ar fi fost nime în stare dintre vechiĭ vrieșenĭ a mărturisi cum aŭ aflat'o moșiĭ lor, și și acuma se maĭ observa pe piatra fiĭ altariŭluĭ capelei nesce sfinți dugraviți, lîngă cariĭ se afla și unele litere.

Primind cetățenii acest scump și nepretuit dor l-aŭ tratat cu nebagare de sama, eara străniĭ, sciind a atrage din el folóse, l-a luat în mîna lor prin înșelăciune și furtișag, fagîndu-i în el comodități și acareturĭ pompoase, precum sînt acuma comunale. — Ba chiar aŭ devenit monu-

Prima pagină a manuscrisului

BDD-A32791 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:21 UTC)

Pagina a doua a manuscrisului

BDD-A32791 © 2017 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:21 UTC)